

**ПОСЕБАН КОЛЕКТИВНИ УГОВОР**  
**за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије**

**Београд, фебруар 2016. године**

На основу члана 245. став 1. Закона о раду („Сл. гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 31/13 и 75/14),

**Репрезентативни синдикати: Синдикат радника грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије, Београд и Грански синдикат грађевинарства, индустрије грађевинског материјала, дрвне индустрије и путне привреде „Независност”, Београд**

и

**Репрезентативно удружење послодаваца - Унија послодаваца Србије у делатностима грађевинарства и индустрије грађевинског материјала, Београд,**

у Београду, дана 10.02.2016. године, закључују

## **ПОСЕБАН КОЛЕКТИВНИ УГОВОР за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије**

### **I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ**

#### **Члан 1.**

Посебан колективни уговор за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије (у даљем тексту: Колективни уговор), примењује се на све послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала - чланове Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, као и на све запослене код ових послодаваца.

Послодавцем, у смислу става 1. овог члана, сматра се домаће, односно страно правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица и које обавља претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала у складу са Уредбом о класификацији делатности („Сл. гласник РС”, бр. 54/2010), а према Прилогу 1, под називом „Класификација делатности”, који је саставни део Колективног уговора.

Колективни уговор се примењује и на послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала, а који су накнадно постали чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора и то од дана приступања Удружењу.

## **Члан 2.**

Колективним уговором, у складу са Законом и другим прописима, уређују се права, обавезе и одговорности из радног односа запослених код послодаваца, и то:

- заснивање радног односа,
- радно време,
- одмори и одсуства,
- заштита запослених,
- зарада, накнаде зараде и друга примања,
- забрана конкуренције,
- накнада штете,
- престанак радног односа, остваривање и заштита права запослених,
- савет запослених,
- синдикат запослених,
- права, обавезе и одговорности запослених и послодаваца у области безбедности и здравља на раду,
- поступак избора и начин рада представника запослених и одбора за безбедност и здравље на раду,
- број представника запослених код послодавца као и њихов однос са синдикатом,
- поступак закључивања, измена и допуна овог колективног уговора, као и примена овог колективног уговора,
- међусобни односи учесника Колективног уговора,
- и друга питања од значаја за запослене и послодавце.

## **Члан 3.**

Овај колективни уговор се примењује на све запослене код послодавца, осим на директора и друга запослена лица чија су права и обавезе регулисана посебним уговорима закљученим са надлежним органом послодавца

## **Члан 4.**

Сви изрази у Колективном уговору користе се у смислу њихових значења из закона.

Колективни уговор се непосредно примењује.

Изузетно од члана 1, поједине одредбе се примењују за период утврђен Колективним уговором (цена рада).

Општим актом послодавца сматра се колективни уговор и правилник о раду.

Ако код послодавца који је члан Удружења послодаваца учесника Колективног уговора, није организован синдикат, послодавац је дужан да на захтев Синдиката, потписника Колективног уговора достави на увид важећи општи акт, односно текст уговора о раду.

## **Члан 5.**

Колективним уговором код послодавца, односно правилником о раду у законом утврђеним случајевима (у даљем тексту: општи акт) и уговором о раду, могу се утврдити већа права од права утврђених овим колективним уговором, као и друга права која нису утврђена овим колективним уговором, у складу са законом.

Послодавац не може општим актом или уговором о раду да утврди мањи ниво права за запослене од права утврђених овим колективним уговором.

## II РАДНИ ОДНОСИ

### Члан 6.

Радни однос се заснива у складу са Законом, овим колективним уговором и општим актом послодавца.

О потреби заснивања радног односа одлучује директор, односно овлашћено лице послодавца у складу са потребама послодавца и расположивим кадровима.

Радни однос се заснива закључивањем уговора о раду.

Уговор о раду може да се закључи на неодређено или одређено време са лицем које испуњава опште услове утврђене законом, као и посебне услове утврђене правилником о организацији и систематизацији послова.

Послодавац је на образложени, писани захтев репрезентативног синдиката - учесника колективног уговора код послодавца, дужан да омогући увид у акт којим се утврђују организациони делови код послодавца, врсте послова, врста и степен стручне спреме, број извршилаца на одређеним пословима и други посебни услови за рад на тим пословима (у даљем тексту: правилник о организацији и систематизацији послова). Послодавац је дужан да благовремено обавести синдикат о изменама и допунама Правилника о организацији и систематизацији. Лице са којим послодавац намерава да заснује радни однос треба да буде обавештено о обавези прибављања докумената који доказују да испуњава потребне услове за послове које треба да обавља.

Послодавац закључује уговор о раду са лицем са којим заснива радни однос, и то пре почетка рада овог лица и лице са којим заснива радни однос пријављује надлежним организацијама за социјално осигурање.

Послодавац од лица са којим заснива радни однос за рад на пословима са повећаним ризиком, прибавља доказе о потребној здравственој способности од стране надлежне здравствене установе.

Обавеза послодавца је да, на образложен писани захтев, највише два пута годишње, доставља репрезентативним синдикатима код послодавца списак запослених у претходном периоду и послове који они обављају.

### Члан 7.

У зависности од организације рада и кадровских планова послодавца, запослени могу да се приме у радни однос на један од следећих начина:

1. у својству приправника
2. у својству запосленог са пробним радом.

Кандидатима се заснивање радног односа на један од наведена 2 начина благовремено саопштава, као и програм и начин полагања испита/тестова.

Програм/тестови/питања не могу да садрже назакоњите, неморалне и дискриминационе одредбе, констатације или питања и морају бити јединствени за све кандидате.

## **Уговор о раду**

### **Члан 8.**

Уговор о раду, поред садржине прописане Законом, садржи и податак да ли је запослени радни однос засновао у својству приправника или у својству запосленог са пробним радом.

Приликом заснивања радног односа, запосленом се уручује општи акт у писаној форми.

## **Пробни рад**

### **Члан 9.**

Пробни рад може да се уговори са новозапосленима за обављање једног или више повезаних, односно сродних послова уговорених уговором о раду, на основу Правилника о организацији и систематизацији послова, којим су у опису посла наведени повезани, односно сродни послови.

Пробни рад се не може уговорити са приправником.

За време пробног рада, послодавац и запослени могу да откажу уговор о раду са отказним роком.

Отказни рок из претходног става овог члана, износи пет радних дана.

Радне и стручне способности запосленог, за време пробног рада, утврђује послодавац на основу извештаја стручног лица које је пратило рад запосленог.

Стручно лице које прати рад запосленог за време пробног рада одређује послодавац.

Послодавац не може од запосленог на пробном раду захтевати обављање послова за чије вршење запослени није засновао радни однос.

## **Радни однос на одређено време**

### **Члан 10.**

Осим у случајевима утврђеним Законом, послодавац може да заснује радни однос на одређено време са запосленим у случају ангажовања приправника ради оспособљавања за самостални рад.

## **Радни однос за обављање послова са повећаним ризиком**

### **Члан 11.**

Послови који се обављају са повећаним ризиком утврђују се актом о процени ризика.

Послодавац је дужан да, пре заснивања радног односа на пословима из претходног става, прибави од запосленог доказ о утврђеној здравственој способности за рад на тим пословима, од стране надлежне здравствене установе.

## **Радни однос са непуним радним временом**

### **Члан 12.**

Радни однос може да се заснује и за рад са непуним радним временом, на неодређено или одређено време, који не може бити краћи од четири часа дневно.

Правилником о организацији и систематизацији послова утврђују се послови који се обављају са непуним радним временом.

Послодавац је дужан да пре утврђивања послова са непуним радним временом затражи мишљење репрезентативних синдиката, те да у захтеву за доставу мишљења образложи потребу за обављањем послова са непуним радним временом.

Репрезентативни синдикат је дужан да мишљење из става 3. овог члана послодавцу достави у року од три (3) радна дана.

### **Члан 13.**

Запослени који ради са непуним радним временом има право на зараду, друга примања и друга права из радног односа сразмерно времену проведеном на раду, осим ако за поједина права законом, општим актом код послодавца или уговором о раду није друкчије одређено.

Послодавац је дужан да запосленом који ради са непуним радним временом обезбеди исте услове рада као и запосленом са пуним радним временом који ради на истим или сличним пословима.

Послодавац је дужан да благовремено обавести запослене о доступности послова са пуним и непуним радним временом, на начин и у роковима утврђеним општим актом послодавца.

## **Радни однос за обављање послова ван просторија послодавца**

### **Члан 14.**

Радни однос може да се заснује за обављање послова ван просторија послодавца.

Уговор о раду којим се заснива радни однос из става 1. овог члана, поред одредби из закона, садржи и мере безбедности и здравља на раду које је дужан да обезбеди послодавац запосленом и другим лицима, ако обављају послове у име и за рачун послодавца, а ван просторија послодавца.

## **Приправници**

### **Члан 15.**

Радни однос у својству приправника заснива се са лицем које први пут заснива радни однос за занимање за које је то лице стекло потребну школску спрему, ако је то као услов за рад на одређеним пословима утврђено законом и правилником о организацији и систематизацији послова код послодавца.

Приправнички стаж траје:

- на пословима за које се тражи високо образовање на студијама другог степена (мастер академске студије, специјалистичке академске студије или специјалистичке струковне студије) – 12 месеци;
- на пословима за које се тражи високо образовање на студијама првог степена (основне академске, односно струковне студије), студијама у трајању од три године, више образовање и специјалистичко образовање након средњег образовања – 9 месеци;
- на пословима за које се тражи средње образовање ( у трајању три или четири године) – 6 месеци.

Приправнички стаж може трајати и краће, али не краће од половине времена стажа из претходног става овог члана, ако се са приправником заснива радни однос, о чему одлуку доноси директор односно друго овлашћено лице послодавца.

Послодавац одређује начин оспособљавања приправника.

Приправнички стаж утврђен у смислу става 2. овог члана, може да се продужи за време за које је приправник, у складу са законом, Колективним уговором или општим актом послодавца, био одсутан са рада, ако је то одсуство трајало дуже од 30 дана непрекидно.

Уговором о раду утврђује се дужина приправничког стажа.

### **Члан 16.**

Приправник, по завршеном приправничком стажу, полаже приправнички испит пред комисијом или стручним лицем послодавца, које именује послодавац.

Чланови комисије, односно стручно лице послодавца, морају да поседују најмање исту врсту и степен стручне спреме као и приправник који полаже испит.

### **Члан 17.**

Запослени се распоређује на посао због којег је и засновао радни однос и који је утврђен уговором о раду.

За време радног односа, запослени може бити премештен да обавља све послове који одговарају врсти и степену стручне спреме за које је засновао радни однос, ако то захтевају потребе процеса и организације рада, и то у једном од следећих случајева:

1. кад је у процесу рада потребно успешније и ефикасније обављање одређених послова;
2. ради потпунијег коришћења стручне спреме, односно радне способности запослених;
3. када привремено или трајно престане потреба за радом запосленог на одређеним пословима;
4. када се трајније смањи обим рада на одређеним пословима на којима има више извршилаца;
5. кад дође до промене у организацији и технологији рада;
6. кад се отворе нови послови у процесу рада;
7. кад запослени то захтева, ако се тиме задовољавају потребе процеса рада;
8. због замене одсутног запосленог.

Премештај запосленог у смислу става 1. овог члана врши се понудом измене уговорених услова рада, односно анексом уговора о раду, у складу са законом.

### **III РАДНО ВРЕМЕ И РАСПОРЕД РАДНОГ ВРЕМЕНА**

#### **Члан 18.**

Радно време, дужина пуног, непуног и скраћеног радног времена, као и распоред радног времена, утврђују се општим актом послодавца и уговором о раду, у складу са Законом.

#### **Распоред радног времена**

#### **Члан 19.**

Распоред радног времена у оквиру радне недеље и радног дана утврђује послодавац у складу са законом.

Време потребно за припрему, сређивање и чишћење места рада, као и друге специфичне активности везане за сваки процес рада које спада у дневно радно време, утврђује послодавац.

Послодавац је дужан да обавести запосленог о распореду и промени распореда радног времена писаним путем, најмање седам дана пре почетка рада.

#### **Прековремени рад**

#### **Члан 20.**

На захтев послодавца, запослени је дужан да ради дуже од пуног радног времена у случају више силе, у случајевима када је неопходно да се у одређеном року заврши посао који није планиран, извршења неодложног посла и другим случајевима ако је то по процени послодавца неопходно за несметано одвијање процеса рада.

Рад дужи од пуног радног времена може да траје најдуже четири сата дневно, односно највише осам сати недељно.

Одлуку о раду дужем од пуног радног времена доноси директор, односно друго овлашћено лице послодавца.

Послодавац је дужан да за сваког запосленог води посебну месечну евиденцију о прековременом раду.

Приликом одређивања запосленог да ради дуже од пуног радног времена, непосредни руководилац треба да води рачуна како о потреби процеса рада, тако и о интересима и обавезама запосленог.

#### **Прерасподела радног времена**

#### **Члан 21.**

Прерасподела радног времена врши се у складу са Законом, с тим да запослени који ради у прерасподели има право на одмор у току сваког радног дана, сразмерно дневном радном времену.

Одлуку о прерасподели радног времена доноси директор односно друго овлашћено лице послодавца, у складу са законом.

О прерасподели радног времена послодавац је дужан, писаним путем, да обавести запослене који су обухваћени прерасподелом, најмање седам дана пре примене прерасподеле.



Послодавац је дужан да о извршеној прерасподели радног времена води посебну евиденцију за сваког запосленог месечно и о томе обавести запосленог

Прерасподела радног времена не сматра се прековременим радом.

Начин обрачуна и исплате зараде у случају прерасподеле радног времена као и коришћење слободних дана, уређују се одлуком послодавца о прерасподели радног времена.

## **Ноћни рад**

### **Члан 22.**

Ноћни рад послодавац може да уведе само под условима и на начин утврђен Законом.

Запослена жена, за време трудноће и запослени родитељ са дететом млађим од три године живота или дететом са тежим степеном психофизичке ометености, може да ради ноћу само уз њихову писану сагласност.

Ако запослена жена за време трудноће или запослени родитељ са дететом млађим од три године живота или дететом са тежим степеном психофизичке ометености, одбије да да писану сагласност за рад ноћу, због тога не може да трпи никакве штетне последице.

У случају да послодавац при увођењу радног времена из става 1. овог члана, не поступи у складу са законом и Колективним уговором, а посебно у односу на заштићене категорије запослених, синдикат је дужан да о томе упозори послодавца и по потреби предузме друге законом утврђене мере.

Послодавац је дужан да, најмање квартално, на писани захтев синдиката или другог овлашћеног представника запослених, омогући увид у податке у вези са прековременим радом, прерасподелом радног времена, ноћним радом и радног времена по основу приправности.

### **Члан 23.**

Код послодавца код кога је рад организован у сменама које укључују и рад ноћу, послодавац је дужан да обезбеди измену смена, тако да запослени не ради непрекидно више од једне радне недеље ноћу.

## **IV ОДМОР И ОДСУСТВА**

### **Годишњи одмор**

#### **Члан 24.**

Запослени стиче право на коришћење годишњег одмора у календарској години после месец дана непрекидног рада од дана заснивања радног односа код послодавца.

Дужина годишњег одмора утврђује се тако што се законски минимум од 20 радних дана увећава најмање за по један дан по основу критеријума у складу са законом (допринос на раду, услови рада, радно искуство и стручна спрема запосленог), као и других критеријума утврђених општим актом послодавца (нпр. по основу инвалидитета и здравствених сметњи, статуса самохраног родитеља и др.).

Поред случајеви из става 2. овог члана за запослене који се упућују на привремени рад у иностранство годишњи одмор се обавезно увећава због екстремних климатских и других услова у којима бораве и раде за време док су на привременом раду у складу са општим актом послодавца или уговором о раду.

Општим актом послодавца може се утврдити и дужи годишњи одмор применом критеријума из става 2. и 3. овог члана.

## **Плаћено одсуство**

### **Члан 25.**

Запослени има право у току календарске године, да користи плаћено одсуство уз накнаду зараде у складу са законом и Колективним уговором.

Запослени има право на плаћено одсуство, до седам радних дана у календарској години у случају:

1. ступања запосленог у брак - три радна дана;
2. порођаја супруге запосленог - два радна дана;
3. теже болести члана уже породице - седам радних дана;
4. смрти родитеља, усвојиоца, брата или сестре брачног друга запосленог - два радна дана;
5. заштите и отклањања штетних последица у домаћинству проузрокованих елементарном непогодом коју прогласи надлежни орган - три радна дана;
6. селидбе сопственог домаћинства на подручју истог насељеног места - један радни дан, а из једног у друго насељено место - два радна дана;
7. у другим случајевима утврђеним општим актом послодавца.

Поред права на одсуство из става 1. овог члана, запослени има право на плаћено одсуство још:

1. пет радних дана због смрти члана уже породице;
2. два дана за сваки случај добровољног давања крви, рачунајући и дан давања крви.

Члановима уже породице сматрају се: брачни друг, деца, браћа, сестре, родитељи, усвојилац, усвојеник, старатељ и друга лица која живе у заједничком породичном домаћинству са запосленим.

Општим актом послодавца, може се утврдити право на плаћено одсуство и у другим случајевима, као и у дужем трајању од плаћеног одсуства утврђеног законом и Колективним уговором.

## **Неплаћено одсуство**

### **Члан 26.**

Послодавац може запосленом, на његов захтев, омогућити коришћење неплаћеног одсуства ако то не ремети процес рада.

## **V БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ**

### **Члан 27.**

Послодавац је дужан да обезбеди све услове за безбедност и заштиту живота и здравља на раду, у складу са законом и другим прописима којима је регулисана област безбедности и здравља на раду, а запослени су дужни да се придржавају прописаних мера.

Ради стварања безбедних и здравих услова рада и ради смањења рада на црно, послодавац је дужан да обезбеди идентификациону картицу за сваког запосленог. На идентификациону картицу, уз претходно прибављену сагласност запосленог, ставља се: фотографија, име и презиме, регистарски број код послодавца, крвна група и број уговора о раду запосленог.

Запослени је дужан да за време обављања послова носи идентификациону картицу, истакнуту на видном месту.

Запослени је дужан да примењује прописане мере за безбедан и здрав рад, да наменски користи средства за рад и опасне материје, да користи прописана средства и опрему за личну заштиту на раду и да са њима пажљиво рукује како не би угрозио своју безбедност и здравље, као и безбедност и здравље других лица.

Пре напуштања радног места, запослени је дужан да радно место и средства за рад остави у стању да не угрожавају друге запослене.

Запослени је дужан да у складу са својим сазнањима, одмах обавести представника запослених, односно Одбор за безбедност и здравље и послодавца о неправилностима, штетностима, опасностима или другој појави која би на радном месту и радној околини могла да угрози његову безбедност и здравље или безбедност и здравље других запослених.

### **Члан 28.**

Када представник запослених, односно Одбор за безбедност и здравље на раду, констатују да мере за безбедност и здравље запослених нису спроведене, и да прети непосредна опасност по живот и здравље, запослени који због неспроведених мера у складу са законом одбије да обавља послове, не чини повреду радне обавезе и не може му се, по том основу, отказати уговор о раду.

Док се не спроведу прописане мере за безбедан и здрав рад, послодавац може преместити запосленог само на друге послове који одговарају врсти и степену стручне спреме за које је засновао радни однос.

За време премештаја из става 2. овог члана, запослени има право на зараду за послове које обавља, а која не може бити нижа од зараде коју би остварио на свом радном месту.

Када му прети непосредна опасност по живот или здравље, запослени има право да предузме одговарајуће мере, у складу са својим знањем и техничким средствима која му стоје на располагању и да напусти радно место, радни процес, односно радну околину.

У случају из става 4. овог члана, запослени није одговоран за штету коју проузрокује послодавцу, нити чини повреду радне обавезе.

У случају из става 4. овог члана, када запослени напусти радно место, запослени има право на накнаду зараде најмање у висини просечне зараде у претходних 12 месеци.

У складу са општим актом послодавца, запослени у случају високих и ниских температура као и других временских непогода имају право на другачији распоред радног времена, краће радно време, одговарајуће напитке у току рада, право на додатне паузе или друге погодности којима се ублажава дејство неповољних временских прилика.

Након консултације са лицем задуженим за безбедност и здравље на раду, по препоруци службе медицине рада, а везано за повреде на раду или професионално обољење, послодавац је дужан да запосленог, на његов захтев, упути на лекарски преглед о трошку послодавца.

### **Члан 29.**

Учесници Колективног уговора се обавезују да ће у циљу унапређења добрих међуљудских односа, стварања атмосфере сарадње и поверења, као и постизања што потпунијег физичког и психичког здравља запослених, сарађивати на закључивању одговарајућег акта о спречавању злостављања на раду, а све у складу са законом којим је регулисана ова област, а који ће се закључити у форми анекса овог колективног уговора.

## **Представник запослених за безбедност и здравље на раду**

### **Члан 30.**

Код послодавца који има до 50 запослених бира се један представник за безбедност и здравље на раду (у даљем тексту: представник запослених).

Код послодавца који има преко 50 запослених бира се Одбор за безбедност и здравље на раду (у даљем тексту: Одбор), који чине два представника запослених и један представник послодавца.

Ако је код послодавца организовано више репрезентативних синдиката, број чланова Одбора, одређује се сразмерно броју чланова синдиката, односно запослених који нису чланови синдиката.

Ако код послодавца није организован синдикат, представника запослених и чланове Одбора, бирају запослени у складу са општим актом послодавца.

### **Члан 31.**

Представник запослених и чланови Одбора, бирају се и опозивају на начин и по поступку на који се врши избор чланова органа синдиката, у складу са статутима синдиката – учесника Колективног уговора, с тим што предлог кандидата за представника запослених, као и представника запослених у Одбору, даје орган синдиката код послодавца, водећи рачуна да предложени кандидати имају потребне способности и знања за вршење ове функције.

Представник запослених и Одбор, за свој рад одговарају синдикатима и запосленима који су их изабрали.

Мандат представника запослених, у смислу члана **30**. Колективног уговора, траје пет година и може се поновити.

## Члан 32.

Одбор из својих редова бира председника Одбора.

У случају престанка својства члана Одбора из било ког разлога, учесници колективног уговора код послодавца, односно запослени и послодавац, се обавезују да у року од 15 дана обезбеде новог члана Одбора и о томе се међусобно обавесте.

Учесници колективног уговора код послодавца су дужни да доставе један другом списак својих представника у Одбору, непосредно по њиховом избору.

Начин рада Одбора регулише се пословником о раду.

## Члан 33.

Послодавац је дужан да представнику запослених, односно Одбору, обезбеди следеће услове за рад:

- до осам плаћених часова Представнику запослених и члановима Одбора, месечно, за све активности везане за безбедност и здравље на раду дефинисане Колективним уговором, односно општим актом послодавца,
- подршку од стране стручне службе послодавца, ради обављања административно-техничких послова везаних за припрему и одржавање састанка Одбора,
- адекватну, намештену и опремљену просторију за несметан рад Одбора (током састанака), адекватан огласни простор - огласну таблу и средства интерног информисања и обавештавања запослених.

Услови из става 1. алинеје 2. и 3. могу се обезбедити као заједнички за Одбор за безбедност и здравље на раду и синдикат, тако да се не угрожава међусобно деловање и функционисање.

Поред плаћених часова рада из става 1. овог члана, представник запослених и чланови Одбора, имају право на плаћено одсуство за време проведено на седницама Одбора, за време проведено на оспособљавању и едукацији из области безбедности и здравља на раду организованог од стране репрезентативних синдиката и послодавца, као и за време присуствовања инспекцијском надзору.

Представник запослених и чланови Одбора, за време плаћеног одсуства ради активности везаних за безбедност и здравље на раду, имају право на накнаду зараде у висини 100% просечне зараде у претходних 12 месеци.

## Члан 34.

Послодавац је дужан да представнику запослених, односно Одбору, омогући и:

- увид у све акте који се односе на безбедност и здравље на раду, као и у стручну литературу из области безбедности и здравља на раду, а коју послодавац поседује;
- учешће у разматрању свих питања која се односе на спровођење политике и мера безбедности и здравља на раду;
- приступ свим информацијама о подацима, налазима, предлозима инспекције рада, као и о предузетим мерама послодавца које се односе на безбедност и здравље на раду.

### **Члан 35.**

Представник запослених, односно Одбор имају право:

- да послодавцу дају предлоге о свим питањима која се односе на безбедност и здравље на раду;
- да захтевају од послодавца да предузме мере на отклањању или смањењу ризика који угрожава безбедност и здравље на раду;
- да захтевају вршење надзора од стране инспекције, ако сматрају да послодавац није спровео одговарајуће мере за безбедност и здравље на раду;
- да присуствују инспекцијском надзору и приступе сваком радном месту ради увида у испуњеност услова за безбедан и здрав рад, не угрожавајући своју безбедност и безбедност других запослених.

### **Члан 36.**

Радећи у интересу запослених и послодавца, представник запослених и Одбор су дужни да запосленима указују на могуће опасности и штетности по здравље и безбедност на раду и на обавезу коришћења средстава опреме за личну заштиту на раду, као и да прате начин на који се спроводе утврђене мере безбедности на раду, а нарочито:

- исправност средстава рада, односно примену правила безбедности на раду на средствима рада;
- безбедност радне околине у свакодневним, као и ванредним условима рада;
- начин рада запослених у односу на неке ванредне ситуације;
- коришћење личних средстава заштите;
- присуство и руковање опасним супстанцама или алатима (декларације, упутство за рад, итд.).

У случају да представник запослених, односно члан Одбора, уочи да је угрожен живот и здравље запослених, дужан је да о томе обавести руководиоца, Одбор и послодавца.

Поступајући према ставу 1. овог члана, представник запослених, односно Одбор могу користити:

- писана обавештења;
- сликовне поруке и знаке;
- усмене контакте са запосленима који су у функцији повећане пажње запослених.

### **Члан 37.**

Представник запослених, односно Одбор могу давати послодавцу предлоге и сугестије које се односе на карактеристике, својства и ефекат заштите коју имају, односно пружају средства и опрема за личну заштиту на раду које запослени користе.

Послодавац је обавезан да размотри предлоге и сугестије из става 1. овог члана и о свом ставу и мишљењу обавести представника запослених, односно Одбор.

### **Члан 38.**

Представник запослених је обавезан да непосредном руководиоцу благовремено најави потребу коришћења плаћених часова за активности безбедности и здравља на раду.

Председник Одбора дужан је да води уредну евиденцију о коришћењу часова одсуства са рада за чланове Одбора – представнике запослених и да за свако одсуство изда одговарајућу писану потврду ради правдања одсуства са рада.

Потврда из става 2. овог члана, доставља се непосредном руководиоцу представника запослених.

### **Члан 39.**

Представник запослених, односно чланови Одбора, за време обављања функције, ако поступају у складу са законом, Колективним уговором и општим актом послодавца, не могу да се распореде на друге послове, ако је то за њих неповољније нити да се на други начин ставе у неповољан положај.

Представник запослених и Одбор дужни су да о свом раду информишу репрезентативне синдикате код послодавца и запослене.

### **Члан 40.**

Представници запослених имају право да присуствују семинарима и саветовањима ради едукације за обављање својих функција.

Све трошкове из става 1. овог члана сноси послодавац.

Представници запослених могу од Управе за безбедност и здравље на раду да траже мишљења о примени прописа о безбедности и здрављу на раду.

Ако послодавац не прихвати иницијативу или предлог представника запослених, односно Одбора, или не поступи по његовој одлуци и закључку, представници запослених могу да се обрате надлежној инспекцији.

## **Акт о процени ризика**

### **Члан 41.**

Послодавац је дужан да размотри све предлоге и сугестије представника запослених, односно Одбора, у изради као и изменама и допунама акта о процени ризика на радном месту и у радној околини.

Измена акта о процени ризика врши се након промене производног процеса, увођења нове технологије, сваке тешке, колективне или смртне повреде или појаве професионалних обољења.

На основу предлога мера из акта о процени ризика, послодавац ће у сарадњи са синдикатима, сачинити програм елиминисања ризика радних места и са њима упознати представника запослених, односно Одбор.

Евиденција радних места са повећаним ризиком, утврђена актом о процени ризика, обавезно се доставља представнику запослених, односно Одбору за безбедност и здравље на раду.

Послодавац је дужан да актом о процени ризика, на основу оцене службе медицине рада, одреди посебне здравствене услове које морају испуњавати запослени за обављање одређених послова на радном месту, у радној околини или за употребу поједине опреме за рад.

#### **Члан 42.**

Представник запослених, односно Одбор, имају право да на огласним таблама и другим пригодним просторима послодавца, истичу информације, одлуке и закључке у вези безбедности и здравља на раду, а ради информисања запослених.

Послодавац се обавезује да ће преко службе или лица које обавља послове безбедности и здравља на раду, у смислу консултовања са запосленима и њиховим представницима, код увођења нових технологија/производа, Одбор обавештавати о процени ризика у вези са овим променама.

#### **Члан 43.**

На послове са повећаним ризиком може се распоредити запослени само ако испуњава следеће услове:

- да има прописану стручну спрему и да је претходно оспособљен за самостално обављање послова на безбедан и здрав начин;
- да није млађи од 18 година;
- да је здравствено способан за обављање послова са повећаним ризиком.

На пословима са повећаним ризиком не могу радити жене за време трудноће и мајке са дететом до пет година старости, као и мајка детета са посебним потребама.

#### **Члан 44.**

Послодавац може запосленима који обављају послове са повећаним ризиком, запосленом – особи са инвалидитетом и здравственим сметњама и професионално оболелима, омогућити коришћење одмора за превенцију радне инвалидности и рехабилитацију у бањским и климатским лечилиштима, према упутствима службе медицине рада, у трајању од најмање пет радних дана годишње, а на терет послодавца.

#### **Члан 45.**

Запослени који је претрпео повреду на раду или је професионално оболео, не може трпети никакву штету нити сносити било какве трошкове због тога што је професионално оболео.

Послодавац је обавезан да професионално оболелом запосленом обезбеди радно место које одговара његовим психофизичким могућностима и здравственом стању.

#### **Члан 46.**

Послодавац не може одредити запослену да ради на радном месту са повећаним ризиком, уколико постоји опасност да јој то угрози остваривање материнства, што је утврђено актом о процени ризика, без њене сагласности и изричите изјаве да је упозната са ризицима тог радног места.



## **Средства и опрема за личну заштиту на раду**

### **Члан 47.**

Актом о процени ризика утврђују се врста и квалитет средстава и опреме за личну заштиту на раду (основно заштитно средство и средство по потреби) за обављање појединих послова, као и време (рок) трајања заштитних средстава.

Приликом одређивања средстава и опреме за личну заштиту на раду, учесници колективног уговора код послодавца примењују Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу средстава и опреме за личну заштиту на раду.

## **Оспособљавање запослених**

### **Члан 48.**

Послодавац се обавезује да ће донети план оспособљавања запослених за безбедан рад, у складу са актом о процени ризика.

Оспособљавање, у складу са претходним ставом овог члана, послодавац обезбеђује у току радног времена.

Послодавац се обавезује да ће представника запослених упознати са планом оспособљавања, као и његовим изменама и допунама, у складу са актом о процени ризика.

За време оспособљавања за безбедан и здрав рад, запослени има право на накнаду зараде у складу са општим актом послодавца.

Трошкове оспособљавања из става 1. овог члана сноси послодавац.

## **Колективно осигурање запослених**

### **Члан 49.**

Послодавац је дужан да на свој терет колективно осигура запослене од повреда на раду, професионалног обољења и обољења у вези са радом, ради обезбеђивања накнаде штете.

Послодавац може колективно да осигура запослене за случај тежих болести и хируршких интервенција, а у циљу спровођења квалитетне додатне социјалне заштите.

Општим актом послодавца утврђује се начин, износ и други елементи за колективно осигурање запослених из ст. 1. и 2. овог члана.

## **Посебна права, обавезе и одговорности**

### **Члан 50.**

Колективним уговором код послодавца, поред Законом утврђених, посебна права, обавезе и одговорности у вези са безбедношћу и здрављем на раду, утврђују се за руководиоце, организаторе процеса рада и запослене.

## **VI ЗАРАДЕ, НАКНАДЕ ЗАРАДА И ДРУГА ПРИМАЊА**

### **Члан 51.**

Запослени има право на одговарајућу зараду која се утврђује у складу са Законом, Колективним уговором, општим актом послодавца и уговором о раду.

Запосленом се гарантује једнака зарада за исти рад или рад исте вредности који остварује код послодаца.

### **Члан 52.**

Зарада запосленог састоји се од:

- зараде за обављени рад и време проведено на раду;
- зараде по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.);
- других примања по основу радног односа у складу са општим актом послодавца и уговором о раду.

Под зарадом се сматра зарада која садржи порезе и доприносе који се плаћају из зараде (брutto зарада).

### **Члан 53.**

Зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји се од:

- основне зараде,
- дела зараде за радни учинак и
- увећане зараде.

## **Основна зарада**

### **Члан 54.**

Елементи основне зараде запосленог су:

- цена рада
- коефицијент посла
- време проведено на раду.

Коефицијенти послова утврђују се општим актом у складу са коефицијентима из члана 55. овог колективног уговора.

Под временом проведеним на раду подразумевају се ефективни часови рада у одређеном месецу.

### **Члан 55.**

Основна зарада утврђује се множењем коефицијената посла који запослени обавља и износа цене рада утврђене општим актом и уговором о раду.

Цена рада се исказује по радном часу или за просечно радно време од 174 часа у току једног месеца.

Коефицијент посла који запослени обавља утврђује се на основу врсте и степена стручне спреме, сложености и одговорности, услова рада и других посебних услова утврђених Правилником о организацији и систематизацији послова.

Коефицијенти за карактеристичне послове одређују се по групама послова, и то:

Групе послова	Сложеност, захтев стручности, одговорност и услови рада	Коефицијент
I	Не захтева се стручност (неквалификован радник). Подразумева једноставан рутински рад који не захтева образовање.	1.00 – 1.35
II	Захтева се основно образовање, оспособљеност за рад у трајању од једне године, образовање за рад у трајању од 2 године (I и II степен – ПК радник). Подразумева рад на мање сложеним и средње сложеним пословима, на 1.20 – 1.55 којима се рад понавља уз повремену појаву нових послова.	
III	Захтева се средње образовање у трајању од 3 године (III и IV степен – КВ радник). Подразумева послове сложеније и разноврсније који захтевају већи степен 1.40 – 1.75 самосталности у извршавању.	
IV	Захтева се средње образовање у трајању од 4 године (IV степен – КВ радник). Подразумева сложеније послове.	1.50 – 2.00
V	Захтева се високо образовање на студијама првог степена (основне академске, односно струковне студије), студијама у трајању од три године, више образовање и специјалистичко образовање након средњег образовања (V и VI степен, ВКВ радник и ВШС) Подразумева специјализоване сложене послове и послове који захтевају већи степен самосталности.	1.80 – 2.50
VI	Захтева се високо образовање на студијама другог степена (мастер академске студије, специјалистичке академске студије или специјалистичке струковне студије) у складу са Законом о високом образовању, почев од 10. септембра 2005. године и на основним студијама у трајању од најмање четири године, по 2.50 – 3.50 пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005. године – (VII степен). Подразумева потпуну самосталност у извршавању послова.	

Општим актом послодавца, сагласно напред датим групама и коефицијентима, утврђују се подгрупе и одговарајући коефицијенти за сваки посао систематизован правилником о организацији и систематизацији послова код послодавца.

### Члан 56.

Цена рада без припадајућих доприноса и пореза за делатност грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије, утврђује се путем преговора учесника Колективног уговора за период од једне календарске године.

Цена рада без припадајућих доприноса и пореза за 2016. годину, уговара се у висини минималне цене рада за овај период, утврђене у складу са законом, у висини од 121 динар по радном часу.

Измена висине цене рада из става 2. овог члана, врши се Анексом Колективног уговора.

Приликом утврђивања цене рада води се рачуна о:

- висини минималне цене рада која се утврђује у складу са Законом;
- егзистенцијалним и социјалним потребама запосленог и његове породице;
- потрошачкој корпи;
- општем нивоу економске развијености Републике и појединих делатности;
- општем нивоу развијености и стања у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије.

## **Члан 57.**

Општим актом и уговором о раду може се утврдити цена рада у већем износу од цене рада из члана 56. колективног уговора, као и већи коефицијенти од коефицијената утврђених у члану 55. колективног уговора.

Синдикат и послодавац, полазећи од реалних могућности послодавца, уговарају цену рада за најједноставнији посао, с тим да иста не може бити нижа од минималне цене рада утврђене овим колективним уговором за период за који се уговара.

При уговарању цене рада из става 1. овог члана узима се у обзир: достигнути ниво зарада и њиховог односа према зарадама код других послодаваца у истој грани, као и у другим гранама, кретање потрошачких цена, учешће зарада у трошковима пословања, остварени финансијско-пословни резултат послодавца и др.

## **Члан 58.**

Учесници Колективног уговора преговарају за утврђивање нове цене рада из члана 56. и 57 Колективног уговора, пре истека рока на који је уговорена, ако дође до пораста потрошачких цена у висини од 5% према податку републичког органа надлежног за послове статистике, у последњих шест месеци у односу на дан када је претходно утврђена цене рада.

## **Члан 59.**

Учесници Колективног уговора ће најкасније 30 дана пре истека рока за који је уговорена цена рада из члана 56 и 57. Колективног уговора, отпочети преговоре за утврђивање цене рада за наредни период.

У случају да учесници Колективног уговора не приступе преговорима, или не постигну договор, примењује се цена рада из члана 56 и 57. Колективног уговора, утврђена за претходни период, а преговори се настављају.

## **Члан 60.**

Запосленом или групи запослених који у дужем временском периоду постижу изузетне резултате у раду, послодавац може уговором о раду утврдити већу основну зарату од основне зараде утврђене на основу елемента из овог колективног уговора или општег акта послодавца.

## **Зарада по основу радног учинка**

### **Члан 61.**

Радни учинак одређује се на основу:

- квалитета обављеног посла,
- обима обављеног посла,
- односа запосленог према радним обавезама.

Радни учинак мери се кроз остварење индивидуалних норми за запослене који раде на нормираним пословима и по основу резултата рада за запослене који раде на пословима где нису утврђени нормативи и стандарди.

Општим актом утврђују се елементи за мерење радног учинка.

Радни учинак одређује директор или друго овлашћено лице код послодавца, за сваког запосленог појединачно или за групу запослених.

На основу оствареног радног учинка, основна зарада запосленог који оствари радни учинак изнад, односно испод стандардног, може се увећати односно умањити у складу са општим актом.

Основна зарада, коригована у складу са одредбама овог члана, представља основицу за утврђивање увећане зараде.

У поступку преговарања и закључивања колективног уговора код послодавца, репрезентативном синдикату који учествује у преговорима, морају се дати на увид акти којима се утврђују нормативи и стандарди за одређивање зараде по основу радног учинка.

Закључивањем колективног уговора код послодавца, акти за утврђивање радног учинка постају саставни део тог колективног уговора.

## **Увећана зарада**

### **Члан 62.**

Запослени има право на увећану зараду и то:

- за рад на дан празника који је нерадан дан - најмање 110% од основице;
- за рад ноћу - најмање 26% од основице, ако такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде;
- за рад у сменама - најмање 26% од основице, ако такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде;
- за прековремени рад - најмање 26% од основице,
- по основу прековременог рада из члана 57. став 4. Закона о раду – најмање 52% од основице,
- по основу временаведеног на раду, за сваку пуну годину рада остварену у радном односу - најмање 0,4% од основице.

Ако се истовремено стекну услови по више основа, утврђених у ставу 1. овог члана, проценат увећане зараде не може бити нижи од збира процената по сваком од основа увећања.

Општим актом послодавца могу да се утврде већи износи увећања, као и други случајеви у којима запослени има право на увећану зараду.

## **Накнада за време приправности**

### **Члан 63.**

Запослени има право на новчану накнаду за сваки сат приправности:

- за време дневног одмора – најмање 15% од основице,
- за време недељног одмора – најмање 20% од основице,
- за време државног празника – најмање 30% од основице.

#### **Члан 64.**

Основицу за обрачун увећане зараде из чл. 62. и новчане накнаде из члана 63. чини основна зарада утврђена у складу са овим колективним уговором, општим актом послодавца, односно уговором о раду.

#### **Учешће запосленог у добити**

#### **Члан 65.**

Одлуком послодавца или уговором о раду, може се утврдити учешће запослених у оствареној добити послодавца, која не може бити мања од 10% од добити коју распоређује послодавац.

Учешће запосленог у расподели дела добити оствареној у пословној години, сразмерно је учешћу његове зараде у годишњем фонду зарада код послодавца.

Новчано примање из става 2. овог члана не може бити више од 100% новембарске зараде у претходној години исплаћене код послодавца.

#### **Зарада по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца**

#### **Члан 66.**

Запослени има право на део зараде по основу доприноса пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.), што се ближе уређује општим актом или уговором о раду.

#### **Накнада зараде**

#### **Члан 67.**

Запослени има право на накнаду зараде у складу са законом, Колективним уговором, општим актом и уговором о раду.

За време одсуствовања са рада због привремене спречености за рад до 30 дана запослени остварује накнаду зараде у висини 65% просечне зараде у претходних 12 месеци, пре месеца у коме је наступила привремена спреченост за рад.

Запослени има право на накнаду зараде најмање у висини 60% просечне зараде у претходних 12 месеци, с тим што не може бити мања од минималне зараде утврђене у складу са Законом, за време прекида рада до кога је дошло без кривице запосленог, најдуже 45 радних дана у календарској години или дуже, уз сагласност надлежног министра.

Запослени има право на накнаду зараде за време прекида рада до кога је дошло наредбом надлежног државног органа или надлежног органа послодавца због необезбеђивања безбедности и заштите живота и здравља на раду, који су услов даљег обављања рада без угрожавања живота и здравља запослених и других лица, у висини просечне зараде у претходних 12 месеци, с тим што не може бити мања од минималне зараде.

Општим актом и уговором о раду, могу се утврдити и други случајеви у којима запослени има право на накнаду зараде.

## Друга примања

### Члан 68.

Послодавац је дужан да запосленом:

- исплати отпремнину при одласку у пензију, најмање у висини двоструког износа последње исплаћене зараде запосленог у моменту исплате, с тим да тако исплаћена отпремнина не може бити нижа од двоструког износа просечне месечне зараде по запосленом код послодавца у моменту исплате, односно две просечне зараде по запосленом исплаћене у Републици према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, ако је то за запосленог повољније;
- исплати накнаду трошкова погребних услуга у случају смрти члана уже породице, а члановима уже породице у случају смрти запосленог, у висини трошкова погребних услуга које признаје Фонд пензијског и инвалидског осигурања;
- исплати накнаду штете због повреде на раду или професионалног обољења, на начин и у висини утврђеној колективним уговором код послодавца, односно у висини коју запосленом исплати осигурање по полиси коју закључи послодавац.

Послодавац може запосленом да уплати премију за добровољно додатно пензијско осигурање.

Чланови уже породице у смислу става 1. тачка 2. овог члана, су брачни друг и деца запосленог.

### Члан 69.

Послодавац може у складу са општим актом и уговором раду да запосленом исплати:

1. јубиларну награду за 10, 20 и 30 година непрекидног рада у радном односу код послодавца (укључујући и бенефицирани радни стаж у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању, као и и време проведено у радном односу код повезаних лица са послодавцем, у складу са законом);
2. солидарну помоћ запосленом:
  - у случају дуже или теже болести запосленог или члана његове уже породице (брачни друг и деца);
  - набавке лекова за запосленог или члана његове уже породице (брачни друг и деца);
  - здравствене рехабилитације запосленог или члана његове уже породице (брачни друг и деца);;
  - штете претрпљене услед елементарне непогоде;
3. поклон деци запослених поводом Нове Године или Божића;
4. кредит за набавку зимнице и огрева.

Висину давања из става 1. овог члана утврђује послодавац уз консултације са синдикатом.

Уговором између послодавца и запосленог, могу се уредити услови и начин остваривања накнаде по основу иновације, рационализације и других видова стваралаштва.

## Накнада трошкова

### Члан 70.

Послодавац је дужан да у складу са општим актом и уговором раду запосленом обезбеди накнаду трошкова, и то за:

- регрес за коришћење годишњег одмора најмање у висини минималне зараде у складу са Законом (обрачунате за 174 сата) за месец у коме се врши исплата регреса, ако запослени има право на годишњи одмор у трајању од најмање 20 радних дана, а ако се исплата врши у деловима, у сразмерном делу наведеног годишњег износа;
- за месечну исхрану у току рада за дане проведене на раду најмање у висини 20% минималне зараде у складу са Законом (обрачунате за 174 сата) , уколико послодавац није обезбедио организовану исхрану током рада;
- долазак и одлазак са рада најмање у висини цене превозне карте у јавном саобраћају;
- исхрану за време проведено на службеном путу у земљи (дневница за службено путовање у земљи), у висини од 5% просечне месечне зараде по запосленом у Републици Србији, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, трошкове ноћења према приложеном рачуну, осим у хотелу лукс категорије, с тим што се путни трошкови превоза признају у целини према приложеном рачуну;
- време проведено на службеном путу у иностранству под условима и на начин који су утврђени општим актом послодавца;
- дневну накнаду за повећане трошкове рада и боравка на терену (теренски додатак), у висини 1,5 % просечне месечне зараде по запосленом у Републици, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, а ако нису обезбеђени смештај и исхрана (три оброка) запосленом, и на накнаду документованих, реалних трошкова смештаја и исхране;
- коришћење сопственог аутомобила у службене сврхе до износа 30% цене једног литра погонског горива по пређеном километру;
- остале накнаде трошкова, у складу са општим актом и уговором о раду.

Накнада трошкова за теренски додатак, накнада трошкова за исхрану у току рада и накнада трошкова за дневницу за службено путовање, међусобно се искључују.

### Члан 71.

Послодавац може да по завршном рачуну из добити издвоји део средстава за решавање стамбених питања запослених.

Начин решавања стамбених питања запослених регулише се посебним актом који доноси послодавац.



## VII УПУЋИВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ НА РАД У ИНОСТРАНСТВО

### Члан 72.

Права, обавезе и одговорности послодавца и запослених који се упућују на привремени рад у иностранство утврђују се општим актом послодавца и уговором о раду у складу са законом.

### Члан 73.

Запослени се може упутити на привремени рад у иностранство, на послове који одговарају врсти и степену стручне спреме, знању и способностима за које је запослени закључио уговор о раду.

### Члан 74.

Запослени се упућује на привремени рад у иностранство анексом уговора о раду који садржи:

- земљу и место рада, назив радног места и период на који се запослени упућује,
- цену рада по сату и коефицијент посла као и друге елементе за утврђивање зараде и накнаде трошкова прописане општим актом послодавца из члана 72,
- услове рада, средства личне заштите на раду, радно време и распоред радног времена, одмор и годишњи одмор, одсуство са рада и друге битне елементе који се регулишу уговором о раду.

### Члан 75.

Послодавац може упутити запосленог на привремени рад у иностранство ако је:

- у радном односу у складу са законом,
- физички и психички здрав и способан за обављање послова на које се распоређује, што се доказује уверењем надлежне лекарске комисије,
- ако поседује одговарајућу стручну спремину или је стручно оспособљен и поседује знање и радно искуство за обављање послова на које се упућује,
- послодавац обезбедио услове рада у складу са Колективним уговором и безбедне и здраве услове рада у складу са позитивним прописима.

### Члан 76.

Запослени има право да одбије упућивање на привремени рад у иностранство у случајевима:

- потребе за сређивањем личних и породичних прилика непосредно после смрти члана уже породице (брачни друг и деца), најдуже 60 дана,
- тешке болести члана уже породице или лица које је запослени дужан да издржава, у случају када надлежна лекарска комисија утврди да је таквом лицу неопходна туђа нега и помоћ,
- завршетка започетог школовања или стручног усавршавања на које га је упутио послодавац или ако је усавршавање и школовање значајно за послодавца,
- ако није протекло шест месеци од повратка са рада у иностранству,

- ако му нису обезбеђени услови предвиђени овим уговором и општим актом послодавца
- и у другим случајевима утврђеним Законом и општим актом послодавца.

#### **Члан 77.**

Послодавац не може упутити запосленог на привремени рад у иностранство уколико му није обезбедио радну и боравишну дозволу.

Послодавац Републике Србије не може уговором закљученим са страним лицем предвидети уступање запослених том или неком другом страном лицу.

#### **Члан 78.**

Послодавац не може упутити запосленог на привремени рад у иностранство без његове писане сагласности, и то:

- запосленог са инвалидитетом или здравственим сметњама,
- запослену за време трудноће,
- самохраног родитеља чије дете има мање од 18 година,
- запосленог са малолетним дететом коме се брачни друг налази у иностранству или на терену у Републици Србији,
- родитеља детета коме је потребна посебна нега, у смислу чл. 96. Закона о раду.

#### **Члан 79.**

Запослени се упућује на рад у иностранство у трајању до 12 месеци, а уз сагласност, најдуже 24 месеца.

#### **Члан 80.**

Запослени има право на долазак у земљу о трошку послодавца, у случају:

- рођења детета,
- смрти члана уже породице, родитеља, усвојоца, брата или сестре запосленог
- и у другим случајевима предвиђеним општим актом послодавца и уговором о раду.

#### **Члан 81.**

Послодавац може да врати запосленог о његовом трошку у Републику Србију:

- када то захтева орган земље у којој се изводе радови или надлежни орган инвеститора,
- у случају повреде радне обавезе или непоштовање радне дисциплине прописане општим актом послодавца или уговором о раду,
- ако прекрши законе или обичај земље у коју је упућен на рад.

У осталим случајевима, трошкове повратка запослених у земљи сноси послодавац.

## **Члан 82.**

Послодавац о свом трошку организује обавезну припрему запослених за рад у иностранству, тако што их у писаној форми благовремено информише о условима живота и рада у земљи где се радови изводе, организује превентивне здравствене прегледе, обезбеђује путне и друге исправе.

Информацију из става 1. послодавац је дужан да изради у два примерка од којих, један чува у својој архиви а други уручује запосленом.

Ради припреме запослених за одлазак на привремени рад у иностранство, у трајању дужем од 60 дана, послодавац одобрава запосленом плаћено одсуство у трајању од најмање пет радних дана.

## **Одмор и одсуство**

### **Члан 83.**

Послодавац је дужан да запосленом који је упућен на рад у иностранство, омогући коришћење годишњег одмора у складу са законом, Колективним уговором и општим актом послодавца или уговором о раду.

## **Смештај и исхрана**

### **Члан 84.**

Послодавац је дужан да запосленима у иностранству о свом трошку обезбеди смештај и исхрану од три obroka дневно, по стандардима земље рада или у висини прописаној овим Колективним уговором, општим актом послодавца или уговором о раду, ако је то за запосленог повољније и да о томе благовремено обавести синдикат.

Уколико запослени без одобрења не користи права из става 1 овог члана, трошкове смештаја и исхране сноси сам.

### **Члан 85.**

До обезбеђивања одговарајућег смештаја и исхране послодавац је дужан да запосленима упућеним на привременни рад у иностранство обезбеди износ од 75% девизне дневнице за одговарајућу земљу прописане општим актом послодавца.

### **Члан 86.**

Уколико послодавац није у могућности да обезбеди организован смештај и исхрану, дужан је да запосленом на привременом раду у иностранству исплати накнаду трошкова за смештај и исхрану најмање у висини из члана 85. овог колективног уговора.

## **Лечење запослених**

### **Члан 87.**

Послодавац запосленом обезбеђује бесплатно лечење у земљи рада.

Када лекар утврди да ће привремена спреченост трајати дуже од 15 дана а запослени је способан за путовање, послодавац га може вратити на лечење у Републику Србију. Ако запослени у току привремене спречености- боловања није способан за путовање, враћа се на лечење у Републику Србију, када лекар утврди способност за путовање.

Запослени који одсуствује са рада због привремене спречености за рад најмање три пута у току месеца, враћа се на рад у Републику Србију.

### **Члан 88.**

Трошкови лечења и враћања запосленог у Републику Србију падају на терет послодавца.

### **Члан 89.**

Члан уже породице запосленог коме је послодавац одобрио одлазак у иностранство има право на лечење и трошкове лечења под истим условима као и запослени на раду у иностранству, под условом да је пре одласка у иностранство обавио лекарски преглед у земљи.

### **Члан 90.**

Кад лекар утврди да је обољење запосленог такве природе да му је приликом повратка у Републику Србију неопходан пратилац, одлуку о упућивању пратиоца доноси директор, а трошкови падају на терет послодавца.

## **Безбедност и здравље запосленог на раду**

### **Члан 91.**

Код послодавца који запошљава до 50 запослених на раду у иностранству, бира се један представник запослених за безбедност и здравље на раду, а у случају већег броја запослених, бира се Одбор за безбедност и здравље на раду од три члана.

Представник запослених и Одбор за безбедност и здравље на раду остварују своја права и обавезе према запосленима и послодавцу, у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду.

## **Послови са повећаним ризиком**

### **Члан 92.**

Послодавац је дужан да донесе акт о процени ризика у писаној форми за послове на које упућује запослене на рад у иностранство.

### **Члан 93.**

Запосленима који раде на радним местима са повећаним ризиком послодавац је обавезан да обезбеди :

- лекарске прегледе у складу са актом о процени ризика и Законом о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“ бр. 101/05),
- одговарајућа средства и опрему личне заштите, у складу са актом о процени ризика и Законом о безбедности и здрављу на раду.

Одговарајућа средства и опрема личне заштите у смислу овог члана, одређују се актом о процени ризика.

### **Члан 94.**

На радна места са повећаним ризиком може се распоредити запослени у складу са Законом о раду и Законом о безбедности и здрављу на раду.

### **Члан 95.**

Послодавац је дужан да на свој терет изврши осигурање запослених код домаћег или страног осигуравајућег друштва:

- за случај смрти,
- за случај повреде на раду услед које долази до смањења радне и животне способности.

## **Зарада и остала новчана примања у иностранству**

### **Члан 96.**

Послодавац је дужан да запосленом кога упућује на привремени рад у иностранство исплати зараду у складу са Законом.

### **Члан 97.**

Зарада, накнада зараде и друга примања запослених који се упућују на рад у иностранство, утврђују се општим актом послодавца из члана 72. овог колективног уговора, којим се уређују права и обавезе запослених, упућених на рад у иностранство.

### **Члан 98.**

Послодавац је дужан да за запослене који раде у иностранству, врши месечну уплату доприноса за обавезно социјално осигурање у складу са Законом, а у случају да је са земљом у коју се запослени упућује закључен међународни уговор о социјалном осигурању, у складу са тим уговором.

## **VIII ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ**

### **Члан 99.**

Одређивање запослених за чијим је радом престала потреба врши се у складу са законом, Колективним уговором и општим актом.

Општим актом послодавца ближе се утврђују критеријуми за утврђивање вишка запослених (нпр. резултати рада, дужина стажа код послодавца, број чланова породице, имовно и здравствено стање запосленог и др.).

Послодавац је дужан да запосленом за чијим је радом престала потреба, исплати отпремнину у складу са законом, Колективним уговором и општим актом.

### **Члан 100.**

Уколико послодавац запосленој особи са инвалидитетом која је инвалидност стекла радом код тог послодавца, не може да обезбеди обављање послова према преосталој радној способности, одлуку о престанку радног односа по основу вишка запослених, може донети само уз писану сагласност тог запосленог.

Послодавац може, на предлог репрезентативног синдиката, или на молбу запосленог, да не донесе или да одложи одлуку о престанку радног односа за следеће категорије запослених:

1. самохраном родитељу са дететом до седам година живота;
2. родитељу детета са посебним потребама.

## **IX НАКНАДА ШТЕТЕ**

### **Члан 101.**

Запослени је одговоран за штету коју је на раду или у вези са радом, намерно или крајњом непажњом проузроковао послодавцу и дужан је да је надокнади.

Ако запослени претрпи штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

Постојање штете, поступак утврђивања висине штете, као и начин накнаде штете утврђује се и врши у складу са општим актом послодавца.

Ако запослени претрпи повреду на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету у складу са законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

## **X ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА**

### **Члан 102.**

Послодавац може запосленом да откаже уговор о раду или изрекне неку од мера из члана 179а Закона о раду, ако му је претходно доставио писано обавештење у вези са недостацима у његовом раду, а које обавезно садржи и упутства и примерен рок за побољшање рада, а запослени то не учини у остављеном року.

Овлашћено лице код послодавца може образовати комисију састављену од лица која имају најмање исти степен стручне спреме одређене врсте занимања као и запослени чије се способности утврђују ради провере потребних знања запосленог.

Када комисија из претходног става, односно овлашћено лице код послодавца, утврди да запослени нема потребна знања и способности за обављање послова на којима ради, односно да не остварује одговарајуће резултате рада, послодавац може запосленом отказати уговор о раду по процедури утврђеној законом, овим колективним уговором и општим актом послодавца.

## **XI УСЛОВИ ЗА РАД СИНДИКАТА**

### **Члан 103.**

Запосленом код послодавца јамчи се слобода синдикалног удруживања и деловања у складу са међународним конвенцијама и важећим законима.

Услови за рад синдиката уређују се колективним уговором код послодавца или споразумом синдиката и послодавца, у складу са Законом и Колективним уговором.

### **Члан 104.**

Послодавац је дужан да синдикалној организацији код послодавца, без накнаде, посредством служби послодавца:

- одбије износ синдикалне чланарине од зараде запосленог и уплати га на одговарајући рачун синдиката, у складу са статутом синдиката;
- врши уплату на рачун фондова које синдикат оснива из средстава синдикалне чланарине или зараде запослених чланова синдиката;
- врши обраду података о уплати чланарине и исту даје на увид синдикалном руководству.

Послодавац може синдикату да обезбеди, без накнаде, стручну и техничку помоћ код израде завршног рачуна и обраду материјално-финансијског пословања синдиката;

### **Члан 105.**

Послодавац има обавезу да репрезентативну синдикалну организацију обавештава о питањима из своје надлежности, која су од битног значаја за економски и радно-социјални положај запослених.

Послодавац је дужан да представнику синдиката омогући приступ сваком радном месту ради увида у испуњеност услова за безбедан и здрав рад, не угрожавајући своју безбедност и безбедност других запослених.

### **Члан 106.**

Послодавац је дужан да синдикату, без накнаде, обезбеди следеће услове за рад:

- коришћење пословног простора који подразумева потребан канцеларијски простор,

- по потреби, право коришћења и других просторија послодавца за одржавање већих скупова неопходних за остваривање улоге синдиката,
- неопходне техничке услове за рад,
- посебна места за оглашавање синдикалних информација.

Послодавац може овлашћеном представнику синдиката да обезбеди употребу службеног аутомобила или другог одговарајућег превозног средства, са плаћеним трошковима за одлазак на синдикалне састанке, семинаре и сл.

#### **Члан 107.**

Послодавац је обавезан да овлашћеном представнику синдиката омогући одсуствовање са рада ради реализације програмских активности синдиката, у складу са законом, колективним уговором код послодавца или у складу са споразумом између синдиката и послодавца.

#### **Члан 108.**

Послодавац не може да откаже уговор о раду, нити на други начин стави у неповољан положај представника запослених (председника синдиката, именованог или изабраног синдикалног представника и члана савета запослених и представника запослених у управном и надзорном одбору послодавца), због његовог статуса или активности у својству представника запослених, за време обављања функције и једну годину по престанку функције, ако поступа у складу са законом, општим актом послодавца и уговором о раду.

### **УСЛОВИ ЗА РАД СИНДИКАТА У ИНОСТРАНСТВУ**

#### **Члан 109.**

Синдикат у складу са својим статутом води активност за редовну исплату зарада, безбедне и сигурне услове рада и информисање о свим питањима од значаја за рад и боравак запослених у иностранству.

#### **Савет запослених**

#### **Члан 110.**

Запослени код послодавца који има више од 50 запослених могу образовати савет запослених у складу са Законом.

Савет запослених даје мишљење и учествује у одлучивању о економским и социјалним правима запослених, на начин и под условима утврђеним Законом и општим актом послодавца.

Начин образовања, састав, начин избора чланова, начин рада и делатност савета запослених утврђују се колективним уговором код послодавца или посебним споразумом већине запослених и послодавца.



## **XII МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ УЧЕСНИКА КОЛЕКТИВНОГ УГОВОРА**

### **Члан 111.**

Међусобни односи учесника Колективног уговора успостављају се и решавају преговарањем и усклађивањем заједничких и посебних интереса, уз пуно уважавање аргумената, објективних околности, услова и могућности, на принципима пуне равноправности и партнерства.

Учесници Колективног уговора су сагласни да, у доброј намери, предузимају активности ради остваривања услова за примену одредби Колективног уговора.

Узајамна је обавеза учесника Колективног уговора, редовно, потпуно и благовремено информисање о питањима која утичу на примену и измене и допуне Колективног уговора.

У случају иницирања предлога за измену и допуну Колективног уговора као и у случају отказа Колективног уговора, учесници су дужни да приступе преговорима у складу са Законом.

Преговоре за закључивање Колективног уговора као и за измене и допуне Колективног уговора воде преговарачки тимови, састављени од репрезентативних синдиката и репрезентативних удружења послодаваца потписника Колективног уговора, сразмерно броју чланова синдиката и послодаваца.

Спорна питања у закључивању Колективног уговора, решава арбитража коју образују учесници Колективног уговора у року од 15 дана од дана настанка спора.

Одлука арбитраже о спорном питању обавезује учеснике.

Састав и начин рада арбитраже уређују учесници Колективног уговора одлуком о формирању арбитраже.

Спорна питања у примени овог колективног уговора, решава арбитража коју образују учесници Колективног уговора, у року од 15 дана од дана настанка спора.

Одлука арбитраже о спорном питању обавезује учеснике.

Састав и начин рада арбитраже уређују учесници Колективног уговора одлуком о формирању арбитраже.

### **Координациони одбор**

#### **Члан 112.**

Учесници Колективног уговора формирају Координациони одбор за праћење његове примене.

У Координациони одбор, учесници Колективног уговора именују по два члана и по два заменика.

Чланови и заменици чланова Координационог одбора су стручна лица из области радних односа, немају ограничен мандат и могу бити увек замењени.

Координациони одбор по потреби, а најмање једном у шест месеци, разматра актуелна питања у вези примене Колективног уговора, а посебно:

1. даје и објављује мишљења, упутства и процедуре у вези остваривања права и обавеза из радног односа, утврђених Колективним уговором;
2. иницира измене и допуне појединих одредби Колективног уговора;
3. даје иницијативу за проширено дејство Колективног уговора или појединих његових одредби;
4. може да даје мишљење о захтевима за изузимање од примене Колективног уговора;

5. на захтев учесника колективног уговора код послодавца, разматра информацију о усклађености колективних уговора код послодавца са Колективним уговором и предузима мере на њиховом усклађењу;
6. и друге послове у вези примене Колективног уговора.

Координациони одбор ради и одлучује на основу пословника који доноси на првој, конститутивној седници.

Координациони одбор води евиденцију о свом раду, а посебно о издатим мишљењима, упозорењима и покренутим поступцима.

Услове за рад Координационог одбора обезбеђују учесници Колективног уговора.

## **XIV ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ**

### **Члан 113.**

Овај колективни уговор је закључен када га потпишу овлашћени представници учесника овог колективног уговора.

Колективни уговор се закључује на период од три године.

Рок из става 2. овог члана, почиње да тече од дана ступања на снагу одлуке да се Колективни уговор у целости примењује и на послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије који нису чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, донете од стране Владе Републике Србије.

По истеку рока из става 2. овог члана, Колективни уговор престаје да важи, ако се учесници Колективног уговора другачије не споразумеју, и то најкасније 30 дана пре истека рока важења Колективног уговора.

Важење Колективног уговора пре истека рока из става 2. овог члана може престати споразумом учесника Колективног уговора и писаним отказом учесника овог колективног уговора. У случају отказа, Колективни уговор се примењује три месеца од дана подношења отказа, с тим што су учесници дужни да поступак преговарања започну најкасније у року од 15 дана од дана подношења отказа.

Синдикати, учесници овог колективног уговора, откаже врше у складу са својим Споразумом о заједничким активностима и принципима.

Споразум учесника Колективног уговора из става 5. овог члана закључује се у писаном облику у форми анекса и обухвата све учеснике Колективног уговора.

Измене и допуне Колективног уговора врше се у форми анекса, на начин и по поступку по коме је Колективни уговор закључен.

### **Члан 114.**

Учесници колективног уговора код послодавца код којих је организован синдикат, обавезни су да у складу са одредбама Закона и овог колективног уговора, приступе преговорима ради закључивања колективног уговора, или изврше измене и допуне важећег колективног уговора ради усклађивања са одредбама овог колективног уговора и са запосленима закључе анексе уговора о раду .

Послодавац код којег није организован синдикат или синдикати нису закључили споразум о удруживању ради закључења колективног уговора или није постигнута сагласност око закључења колективног уговора, дужан је да Правилник о раду усагласи са одредбама Колективног уговора и са запосленима закључе анексе уговора о раду.

## **Члан 115.**

Ако на дан ступања на снагу Колективног уговора није коначно одлучено о правима, обавезама и одговорностима запосленог, на њих се примењују одредбе Колективног уговора, ако је то за запосленог повољније.

Колективни уговор ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

## **Члан 116.**

Учесници Колективног уговора могу у складу са законом заједнички да поднесу Влади Републике Србије захтев за доношење одлуке о примени Колективног уговора и на послодавце који нису чланови удружења послодаваца – учесника овог колективног уговора.

**За Синдикат радника грађевинарства и ИГМ Србије**

Саша Торлаковић  
председник

**За Грански синдикат грађевинарства,  
ИГМ, ДИ и ПП „Независност”**

Саша Димитријевић  
председник

**За Унију послодаваца Србије у делатностима  
грађевинарства и индустрије грађевинског материјала**

Веселин Ражнатовић  
председник

## КЛАСИФИКАЦИЈА ДЕЛАТНОСТИ

Сектор	Област	Грана	Група	НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ
1	2	3	4	5
СЕКТОР Ф				<p><b>ГРАЂЕВИНАРСТВО</b></p> <p>Обухвата опште и специјализоване грађевинске радове на зградама и осталим грађевинама. Обухватају се новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Опште грађевинарство представља изградњу комплетних стамбених и пословних зграда, продавница и других јавних зграда, помоћних и пољопривредних зграда и сл., или, пак, изградњу осталих грађевина као што су аутопутеви, улице, мостови, тунели, железничке пруге, аеродроми, пристаништа и други приобални објекти, системи за наводњавање, канализациони системи, индустријски објекти, цевоводи и електрични водови, спортски објекти итд.</p> <p>Ови послови могу да се обављају за сопствени или за туђ рачун. Део радова, а понекад и целокупне радове, могу да обављају подизвођачи. Овде се сврстава јединица којој је поверена целокупна одговорност за грађевински пројекат.</p> <p>Обухвата и поправку зграда и осталих грађевина.</p> <p>У овај сектор сврстани су целокупна изградња зграда (област 41), целокупни радови на изградњи осталих грађевина (област 42), као и специјализоване грађевинске активности, и то само ако се изводе као део грађевинског процеса (област 43).</p> <p>Изнајмљивање грађевинске опреме с руковаоцем класификује се као специјализовани грађевински рад који се изводи коришћењем ове опреме.</p> <p>Такође обухвата организацију извођења грађевинских пројеката (развијање грађевинских пројеката) зграда или осталих грађевина, у коју су укључена финансијска, техничка и физичка средства потребна за остварење грађевинског пројекта ради касније продаје.</p> <p>Уколико се ови радови не изводе ради касније продаје грађевине него ради сопственог коришћења (нпр. давање у закуп простора у сопственим зградама, прерађивачки послови у фабрици), јединица се не сврстава овде него се разврстава према оперативним пословима, тј. стварном стању, производњи итд.</p>
	41			<p>Изградња зграда</p> <p>Обухвата изградњу свих врста зграда. Ту су сврстане новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Обухваћена је изградња комплетних стамбених и пословних зграда, продавница и других јавних и помоћних зграда, пољопривредних зграда и сл.</p>
		41.1		Разрада грађевинских пројеката
			41.10	<p>Разрада грађевинских пројеката</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- разраду грађевинских пројеката за стамбене и нестамбене зграде</li> <li>- обједињавањем финансијских, техничких и физичких средстава неопходних за реализацију грађевинских пројеката ради касније продаје</li> </ul> <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- изградњу зграда, дел. 41.20</li> <li>- архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1</li> <li>- услуге руковођења пројектом које су у вези с грађевинским пројектом, дел. 71.1</li> </ul>

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
		41.2		<p>Изградња стамбених и нестамбених зграда</p> <p>Обухвата изградњу комплетних објеката или за свој рачун, с наменом продаје, или на основу уговора. Део изградње или целокупну изградњу може изводити подизвођач радова.</p> <p>Ако се обављају само специјализовани делови грађевинског процеса, онда се делатност сврстава у област 43.</p>
		41.20		<p>Изградња стамбених и нестамбених зграда</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- изградњу свих врста стамбених зграда: <ul style="list-style-type: none"> <li>* зграда с једним станом</li> <li>* зграда с више станова, укључујући и вишеспратне зграде</li> </ul> </li> <li>- изградњу свих врста нестамбених зграда: <ul style="list-style-type: none"> <li>* зграда за индустријску производњу, нпр. фабрика, радионица, монтажних постројења итд.</li> <li>* болница, школа и пословних зграда</li> <li>* хотела, продавница, тржних центара и ресторана</li> <li>* аеродромских зграда</li> <li>* спортских дворана</li> <li>* паркинг гаража, укључујући и подземне гараже</li> <li>* складишта</li> <li>* зграда за обављање верских обреда</li> </ul> </li> <li>- монтажу и подизање монтажних грађевина на градилишту</li> <li>- преправке и обнову постојећих стамбених грађевина</li> </ul> <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- изградњу индустријских постројења, осим зграда, дел. 42.99</li> <li>- архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1</li> <li>- руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1</li> </ul>
	42			<p>Изградња осталих грађевина</p> <p>Обухвата изградњу осталих грађевина. Овде спадају новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Обухвата се изградња (сложених, тешких) грађевина као што су аутопутеви, путеви, улице, мостови, тунели, железничке пруге, аеродромске стазе, пристаништа и други објекти на води, системи за наводњавање, канализациони системи, индустријска постројења, цевоводи и електрични водови и спортска игралишта. Ови радови могу се обављати за сопствени рачун или за накнаду.</p> <p>Део радова, а понекад и целокупне радове, могу да обављају подизвођачи.</p> <p>Ако се обављају само специјализовани делови грађевинског процеса, онда се делатност сврстава у област 43.</p>
		42.1		<p>Изградња путева и железничких пруга</p>
		42.11		<p>Изградња путева и аутопутева</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>_ изградњу аутопутева, улица, друмова и других путева за возила и пешаке</li> <li>_ површинске радове на улицама, путевима, аутопутевима, мостовима или тунелима: <ul style="list-style-type: none"> <li>* асфалтирање путева</li> <li>* бојење и обележавање ознака на путевима</li> <li>* постављање ограда и саобраћајних ознака и сл.</li> </ul> </li> </ul>

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- изградњу аеродромских pista Не обухвата: - постављање уличне расвете и електричне сигнализације, - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
			42.12	Изградња железничких пруга и подземних железница Обухвата: - изградњу железничких пруга и подземних железница Не обухвата: - постављање расвете и електричне сигнализације, дел. 43.21 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - техничко руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
			42.13	Изградња мостова и тунела Обухвата: _ изградњу мостова, укључујући и мостове за уздигнуте аутопутеве (вијадукте) - изградњу тунела Не обухвата: - постављање расвете и електричне сигнализације, дел. 43.21 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
	42.2			Изградња цевовода, електричних и комуникационих водова
			42.21	Изградња цевовода Обухвата изградњу цевовода за транспортовање течности и изградњу међусобно повезаних зграда и грађевина које чине саставни део тих система. Обухвата: - изградњу осталих грађевина за: * цевоводе за пренос на велике даљине и градске цевоводе (међумесни и локални цевоводи) * главне доводе и мрежу * системе за наводњавање (канални) * резервоаре - изградњу: * одводних система (колектора), укључујући и поправке * постројења за депоновање отпадних вода * црпних станица - копање бунара Не обухвата: _ руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
			42.22	Изградња електричних и телекомуникационих водова Обухвата изградњу водова за дистрибуцију електричне енергије и телекомуникација и изградњу међусобно повезаних зграда и грађевина које чине саставни део тих система. Обухвата: - изградњу осталих грађевина за: * међумесне и локалне комуникационе и енергетске далеководне и мрежу * електране

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				Не обухвата: _ руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
		42.9		Изградња осталих грађевина
			42.91	Изградња хидротехничких објеката Обухвата: - изградњу: * водених путева, пристаништа, марина, устава и др., као и извођење речних радова (утврђивање обала) * брана и насипа - ископавање (багеровање) водених путева Не обухвата: _ руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
			42.99	Изградња осталих непоменутих грађевина Обухвата: - изградњу индустријских постројења, осим зграда као што су: * рафинерије * постројења хемијске индустрије - изградњу грађевина које нису зграде, као што су: * спортски објекти на отвореном _ опремање парцела потребном инфраструктуром (нпр. мелиорацијом, изградњом путева итд.) Не обухвата: - монтажу индустријских апарата и опреме, дел. 33.20 _ парцелисање земљишта без опремања потребном инфраструктуром, дел. 68.10 _ услуге руковођења пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
43				Специјализовани грађевински радови Обухватају се специјализовани грађевински радови (посебни занати), тј. изградња делова зграда и осталих грађевина или припремни радови за њих. Ови радови су обично специјализовани на начин да се могу изводити на различитим грађевинама и захтевају поседовање посебне врсте стручности или опреме. То су, на пример: побијање стубова, изградња темеља, израђивање носећих зидова, бетонирање, зидање опеком, поплочавање каменом, постављање грађевинских скела, покривање кровова итд. Подизање челичних конструкција разврстава се овде само под условом да конструкције не производи сама јединица. Специјализоване врсте радова већином изводе подизвођачи радова, а најчешће када је реч о поправкама рађеним непосредно за власника непокретности. Такође се укључују завршни и занатски радови. Обухваћене су и све врсте монтажа потребних за функционисање грађевине. Ове активности најчешће се изводе на самом градилишту, мада део послова може да буде изведен у специјалним радионицама. Укључени су радови као што су увођење инсталација водовода, централног грејања и клима-уређаја, антена, алармних система и остали електрорадови, инсталирање система распршивача, лифтова и покретних степеница и др. Овде спадају и изолациони радови (од влаге, топлоте, звука), лимарски

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				радови, постављање расхладних уређаја, инсталирање расвете и система сигнализације за путеве, железницу, аеродроме, луке итд. Поправке које се односе на поменуте активности такође су укључене.
				Завршни радови грађења обухватају радове којима се довршава и завршава грађевина, као што су застакљивање, кречење, фарбање, или покривање разним врстама материјала (паркет, тепих (итисон), тапете итд.), затим пескарење, завршни тесарски радови, звучна изолација, чишћење екстеријера итд. Поправке попут споменутих активности такође су укључене.
				Изнајмљивање грађевинских машина с руковаоцем сврстава се у оне делатности грађевинарства за чије се обављање те машине изнајмљују.
		43.1		Рушење и припремање градилишта
				Обухвата припремање градилишта за касније обављање грађевинске активности и укључује претходно уклањање постојећих објеката.
			43.11	Рушење објеката
				Обухвата:
				- рушење и демонтажу зграда и других објеката
			43.12	Припремна градилишта
				Обухвата:
				- рашчишћавање градилишта
				- земљане радове: ископавање, насипање, нивелисање терена, ископ канала, уклањање стена, минирање и др.
				- припремне радове за рударство: уклањање ископа и друге радове и припремање минералних налазишта, осим земљишта с нафтом и гасом
				- дренажне радове на градилишту
				- дренажне радове на пољопривредном или шумском земљишту
				Не обухвата:
				- бушење ради производње сирове нафте и природног гаса, дел. 06.10 и 06.20
				- деконтаминацију тла, дел. 39.00
				- бушење и копање бунара, дел. 42.21
				- ископ окна, дел. 43.99
			43.13	Испитивање терена бушењем и сондирањем
				Обухвата:
				испитивање терена бушењем и сондирањем и узимање узорака ради
				- проучавања терена и грађења, као и у геофизичке, геолошке или друге сврхе
				Не обухвата:
				- бушење експлоатационих извора нафте или гаса, дел. 06.10 и 06.20
				- помоћне услуге испитивања бушењем и сондирањем током рударских активности, дел. 09.90
				- бушење и копање бунара, дел. 42.21
				- ископ окна, дел. 43.99
				- истраживања нафте и гаса, геофизичка, геолошка и сеизмичка мерења, дел. 71.12
		43.2		Инсталациони радови у грађевинарству
				Обухвата инсталационе радове који потпомажу функционисање грађевине као такве, укључујући постављање инсталација електричне енергије, цевовода (водовода, гасовода и канализације), система за грејање и климатизацију, покретних степеница и др.
			43.21	Постављање електричних инсталација
				Обухвата инсталирање електричних система у свим врстама зграда и



Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				<p>осталих грађевина:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- постављање инсталација:</li> <li>* електричних водова и прикључака</li> <li>* телекомуникационих водова</li> <li>* водова за рачунарску мрежу, кабловску телевизију, укључујући оптичке каблове</li> <li>* сателитских антена</li> <li>* расветних система</li> <li>* противпожарне аларме</li> <li>* алармне системе против провала</li> <li>* уличне расвете и електричних сигнала</li> <li>* расвете на аеродромским пистама</li> <li>- прикључивање електричних апарата за домаћинство, укључујући подно грејање</li> </ul> <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- изградњу комуникационих и енергетских далековода, дел. 42.22</li> <li>надзор и даљински надзор електронских сигурносних система, као што</li> <li>- су аларми против провале и противпожарни заштитни системи, укључујући њихово инсталирање и одржавање, дел. 80.20</li> </ul>
			43.22	<p>Постављање водоводних, канализационих, грејних и климатизационих система</p> <p>Обухвата инсталирање водоводних, канализационих, грејних и климатизационих система, укључујући доградњу, адаптацију, одржавање и поправке:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- постављање инсталација у зградама или другим грађевинама за:</li> <li>* грејне системе (на струју, гас или нафту)</li> <li>* пећи (котларнице) и расхладне торњеве</li> <li>* соларне неелектричне колекторе</li> <li>* водоводну и санитарну опрему</li> <li>* вентилациону и климатизациону опрему и канале</li> <li>* уређаје за гас</li> <li>* цеви за испарења</li> <li>* противпожарне системе</li> <li>* системе за ротациони распршивач</li> <li>- ископ канала за инсталационе радове</li> </ul> <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- постављање електричног подног грејања, дел. 43.21</li> </ul>
			43.29	<p>Остали инсталациони радови у грађевинарству</p> <p>Обухвата инсталирање остале опреме (осим електричне, водоводне, канализационе) за грејне и климатизационе системе или индустријска постројења у зградама и осталим грађевинама.</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- постављање инсталација у зградама или другим грађевинама за:</li> <li>* лифтове и покретне степенице</li> <li>* аутоматска и обртна врата</li> <li>* громобране</li> <li>* систем за вакуумско чишћење</li> <li>* топлотну и звучну изолацију, заштиту од вибрација и др.</li> </ul> <p>Не обухвата:</p>

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- инсталирање индустријских машина, дел. 33.20
		43.3		Завршни грађевинско-занатски радови
			43.31	Малтерисање
				Обухвата:
				малтерисање спољних и унутрашњих површина зграда и других
				- објеката и украсне штучо-радове, укључујући и наношење одговарајуће подлоге
			43.32	Уградња столарије
				Обухвата:
				_ уградњу врата (осим аутоматских и обртних), прозора, оквира за врата и прозоре од дрвета или другог материјала
				- уградњу кухињске опреме, ормана, степеништа, опреме за радње и сл.
				- уградњу намештаја
				- унутрашње довршавање таваница, покретних делова и др.
				Не обухвата:
				- уграђивање аутоматских и обртних врата, дел. 43.29
			43.33	Постављање подних и зидних облога
				Обухвата:
				_ постављање, поплочавање, намештање (или облагање) у зградама и осталим грађевинама:
				* керамичких, бетонских или камених, зидних или подних плочица, и облагање пећи керамичким плочицама
				* паркета и других подних облога од дрвета, покривање зидова дрветом
				* теписона и линолеумских подних покривача, укључујући и оне од гуме или пластичних маса
				* подних и зидних облога од тераца, мермера, гранита или шкриљца
				* тапета
			43.34	Бојење и застакљивање
				Обухвата:
				- унутрашње и спољашње бојење зграда
				- бојење осталих грађевина
				- застакљивање, постављање огледала и др.
				Не обухвата:
				- уградњу прозора, дел. 43.32
			43.39	Остали завршни радови
				Обухвата:
				- чишћење нових зграда након изградње
				- остале непоменуте завршне радове
				Не обухвата:
				- унутрашње декоратерске радове, дел. 74.10
				- унутрашње чишћење зграда и осталих грађевина, дел. 81.21
				- специјално унутрашње и спољашње чишћење зграда, дел. 81.22
		43.9		Остали специфични грађевински радови
			43.91	Кровни радови
				Обухвата:
				- подизање кровова
				- покривање кровова
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина и опреме за грађевинарство без руковаоца, дел.

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				77.32
				43.99 Остали непоменути специфични грађевински радови
				Обухвата:
				специјализоване грађевинске радове који су заједнички за различите
				- врсте грађевина а захтевају поседовање специјалних вештина или специјалне опреме:
				* изградњу темеља (фундирање), укључујући побијање шипова
				* постављање изолације против влаге и хидроизолација
				* уклањање влаге у зградама
				* копање окна
				* монтирање индустријски произведених челичних елемената које извођач радова није произвео
				* армирање
				* зидање опеком и каменом
				* монтирање и демонтирање скела и радних платформи, укључујући и рад на скелама и радним платформама узетим у закуп
				* подизање димњака, индустријских пећи и др.
				извођење радова по специјалним захтевима, за које је неопходна
				* вештина пењања и знање коришћења одговарајуће опреме, тј. рад на високим објектима
				- извођење подземних радова
				- изградњу спољних базена за пливање
				- чишћење паром, пескарење и слични радови на спољашности зграде
				- изнајмљивање кранова и друге опреме за изградњу која не може бити сврстана у специфични тип изградње, заједно с радницима
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина и опреме за изградњу или рушење без руковоаоца, дел. 77.32
СЕКТОР Б				РУДАРСТВО
	08.1			Експлоатација камена, песка, глине и других сировина за грађевинске материјале
		08.11		Експлоатација грађевинског и украсног камена, кречњака, гипса, креде
				Обухвата:
				- експлоатацију, грубу обраду и сечење грађевинског и украсног камена (мермер, гранит, пешчар и др.)
				- ломљење и дробљење украсног и грађевинског камена
				- експлоатацију, дробљење и просејавање кречњака
				- експлоатацију гипса и анхидрита
				- експлоатацију креде и доломита
				Не обухвата:
				- експлоатацију сировина за хемијску индустрију и производњу минералних ђубрива, дел. 08.91
				- производњу калцинисаног доломита креча, дел. 23.52
				- резање, обликовање и глачање архитектонског камена ван каменолома, дел. 23.70
		08.12		Експлоатација шљунка, песка, глине и каолина
				Обухвата:
				- експлоатацију индустријског песка, грађевинског песка и шљунка
				- дробљење и просејавање шљунка
				- експлоатацију грађевинског песка

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- експлоатацију опекарске глине, ватросталне глине и каолина Не обухвата:
				- експлоатацију уљног (битуминозног, катранског) песка, дел. 06.10
СЕКТОР Ц				ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА
	23.2			Производња ватросталних производа
		23.20		Производња ватросталних производа Обухвата производњу међуфазних производа од ископаних или извађених неметалних минерала као што су песак, шљунак, камен или глина. Обухвата:
				- производњу ватросталног малтера и бетона
				- производњу ватросталних керамичких производа:
				* термоизолационих керамичких производа од силикатног фосилног брашна
				* ватросталних цигли, блокова и плочица
				* ватросталних керамичких реторти, лонаца, муфова, изливника, цеви, лула и др.
				_ производњу ватросталних предмета који садрже магнезит, доломит и хромит
	23.3			Производња грађевинских материјала од глине
		23.31		Производња керамичких плочица и плоча Обухвата:
				_ производњу неватросталних керамичких подних и зидних плочица, мозаик-коцкица и др.
				- производњу неватросталних керамичких плоча и плочника
				Не обухвата:
				_ производњу вештачког камена од пластичних маса (нпр. имитација мермера), дел. 22.23
				- производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20
				- производњу подних облога од печене глине, дел. 23.32
				- производњу керамичких цигли и кровних плочица, дел. 23.32
		23.32		Производња опеке, црепа и грађевинских производа од печене глине Обухвата:
				_ производњу неватросталног грађевинског материјала од печене глине: опеке, црепова, цеви за димњаке и других цеви, одвода и др.
				- производњу подних блокова од печене глине
				Не обухвата:
				- производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.2
				_ производњу неватросталних керамичких производа за друге потребе (осим за грађевинарство), дел. 23.4
	23.4			Производња осталих керамичких и порцеланских производа Обухвата производњу финалних производа од руда и неметалних минерала као што су песак, шљунак, глина и камен.
		23.41		Производња керамичких предмета за домаћинство и украсних предмета Обухвата производњу:
				_ стоних керамичких производа и других керамичких производа за домаћинство
				- фигура и других украсних предмета од керамике
				Не обухвата:
				- производњу имитација накита од керамике, дел. 32.13

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- производњу керамичких играчака, дел. 32.40
			23.42	Производња санитарних керамичких производа Обухвата: - производњу санитарних керамичких производа (када, умиваоника, ве-це шоља итд.) Не обухвата: - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20 - производњу керамичког грађевинског материјала, дел. 23.3
			23.43	Производња изолатора и изолационог прибора од керамике Обухвата: - производњу керамичких електричних изолатора и изолационог прибора Не обухвата: - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20
			23.44	Производња осталих техничких производа од керамике Обухвата: - производњу керамичких предмета за лабораторијске, хемијске и техничке сврхе - производњу керамичких делова за магнете Не обухвата: - производњу вештачког камена (нпр. имитација мермера), дел. 22.23 - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20 - производњу керамичких грађевинских материјала, дел. 23.3 - производњу керамичких изолационих материјала, дел. 23.43
			23.49	Производња осталих керамичких производа Обухвата: - производњу керамичких лонаца, судова и сличних производа који се користе за преношење или паковање производа - производњу непоменутих керамичких производа Не обухвата: - производњу керамичких санитарних производа, дел. 23.42 - производњу вештачких зуба, дел. 32.50
	23.5			Производња цемента, креча и гипса
			23.51	Производња цемента Обухвата: - производњу клинкера и хидрауличног цемента, укључујући портланд-цемент, алуминијумски цемент, цемент од шљачке и суперфосфатни цемент Не обухвата: - производњу ватросталног малтера и бетона, дел. 23.20 - производњу готове и суво мешане бетонске смеше и малтера, дел. 23.63 и 23.64 - производњу малтера, дел. 23.64 - производњу производа од цемента, дел. 23.69 - производњу цемента за зубарство, дел. 32.50
			23.52	Производња креча и гипса Обухвата: - производњу негашеног, гашеног и хидратисаног креча - производњу гипса и печених сулфата - производњу калцинисаног доломита

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				Не обухвата:
				- производњу предмета од гипса, дел. 23.62 и 23.69
	23.6			Производња производа од бетона, цемента и гипса
		23.61		Производња производа од бетона намењених за грађевинарство
				Обухвата:
				_ производњу производа од бетона, цемента или предмета од вештачког камена за употребу у грађевинарству:
				* опеке, плоча за поплочавање, блокова, панела, испуна, цеви, стубова и др.
				* монтажних грађевинских елемената за високоградњу и нискоградњу, од бетона, цемента или вештачког камена
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног малтера, дел. 23.20
				- производњу готове бетонске смеше и малтера, дел. 23.63 и 23.64
		23.62		Производња производа од гипса намењених за грађевинарство
				Обухвата:
				- производњу производа од гипса за употребу у грађевинарству:
				* табли, плоча, панела и др.
		23.63		Производња свежег бетона
				Обухвата:
				- производњу свежег и суво мешаног бетона и малтера
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног цемента, дел. 23.20
		23.64		Производња малтера
				Обухвата:
				- производњу малтера у праху
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног малтера, дел. 23.20
				- производњу свежег, суво мешаног малтера и бетона, дел. 23.63
		23.65		Производња производа од цемента с влакнима
				Обухвата:
				производњу грађевинског материјала од биљних супстанци (дрвена
				- вуна, слама, трска) које су агломерисане цементом, гипсом или другим минералним везивима
				_ производњу азбест-цементних производа и производа с целулозним и сличним влакнима:
				* таласастих и других плоча, панела, црепова, цеви, резервоара, олука, корита, шоља, посуда, намештаја, оквира за прозоре и др.
		23.69		Производња осталих производа од бетона, гипса и цемента
				Обухвата:
				_ производњу осталих производа од бетона, цемента, гипса и вештачког камена:
				* кипова, предмета са удубљеним и испупченим рељефом, украсних посуда, жардињера, клупа и др.
	23.7			Сечење, обликовање и обрада камена
		23.70		Сечење, обликовање и обрада камена
				Обухвата:
				_ сечење, обликовање и обраду камена за употребу у грађевинарству, на гробљима, у изградњи путева, за покривање кровова и др.
				- производњу камених столова и клупа

## Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				Не обухвата: <ul style="list-style-type: none"> <li>- активности које се обављају у каменоломима, као што је груба обрада камена, дел. 08.11</li> <li>- производњу млинског камења, брусног камења и сличних производа, дел. 23.9</li> </ul>
СЕКТОР М				СТРУЧНЕ, НАУЧНЕ, ИНОВАЦИОНЕ И ТЕХНИЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ
	71			Архитектонске и инжењерске делатности; инжењерско испитивање и анализе Обухвата пружање архитектонских и инжењерских услуга, пројектовање, израду планова, надзор изградње, премеравање и картографију. Такође укључује обављање физичких, хемијских и других аналитичких испитивања.
		71.1		Архитектонске и инжењерске делатности и техничко саветовање Обухвата пружање архитектонских и инжењерских услуга, пројектовање, израду планова, надзор изградње, премеравање, картографију и слично.
			71.11	Архитектонска делатност Обухвата: <ul style="list-style-type: none"> <li>- давање архитектонских савета који се односе на:</li> <li>* израду нацрта и планова пројектата</li> <li>* урбанистичко и просторно планирање и пројектовање крајолика</li> </ul> Не обухвата: <ul style="list-style-type: none"> <li>- услуге информационе технологије, дел. 62.02 и 62.09</li> <li>- услуге унутрашњег декорисања, дел. 74.10</li> </ul>
			71.12	Инжењерске делатности и техничко саветовање Обухвата: инжењерски дизајн (тј. примену закона физике и принципа инжењерства <ul style="list-style-type: none"> <li>- у дизајнирању машина, материјала, инструмената, структура, процеса и система) и консултантске активности у вези са:</li> <li>* машинама и процесима</li> <li>* пројектима за нискоградњу, хидроградњу и саобраћај</li> <li>* пројектима управљања водама</li> <li>- израду и реализацију елабората у области електротехнике, рударства, хемије, машинства, индустрије и сигурносног система</li> <li>- израду пројектата који се користе за климатизацију, расхлађивање,</li> <li>- пречишћавање и испитивање загађености ваздуха, у области акустике итд.</li> <li>- геофизичка, геолошка и сеизмолошка мерења</li> <li>- геодетске активности:</li> <li>* премеравање граница и терена</li> <li>* хидролошко мерење</li> <li>* подземно мерење</li> <li>* пружање картографских информација</li> </ul> Не обухвата: <ul style="list-style-type: none"> <li>- пробна бушења повезана са искоришћавањем руда, дел. 09.10 и 09.90</li> <li>- развој и публикување софтвера, дел. 58.29 и 62.01</li> <li>- услуге информационе технологије, дел. 62.02 и 62.09</li> <li>- техничко тестирање, дел. 71.20</li> <li>- истраживање и развој у техничко-технолошким наукама, дел. 72.19</li> <li>- индустријски дизајн, дел. 74.10</li> <li>- снимање из ваздуха, дел. 74.20</li> </ul>

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
СЕКТОР Н				АДМИНИСТРАТИВНЕ И ПОМОЋНЕ УСЛУЖНЕ ДЕЛАТНОСТИ
		77.3		Изнајмљивање и лизинг машина, опреме и материјалних добара
			77.32	Изнајмљивање и лизинг машина и опреме за грађевинарство
				Обухвата:
				- изнајмљивање и лизинг машина и опреме за грађевинарство без
				руковаоца, и то:
				* кранова
				* скела и радних платформи, не укључујући монтажу и демонтажу
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина или опреме за грађевинарство са руковаоцем,
				дел. 43